

tapauksessa on seurauksena ollut todellinen hyökkäys, joista toinen koitui tukkakoskelon poikasen kuolemaksi.

Aikaisemmin ei kuikalla ole ihmisen ja

hauen lisäksi ollut muita vihollisia. Lokkien viime vuosina lisääntyttä on niistä mahdollisesti tullut kuikan poikasille uusi uhka. Tähän viittaava havainto kuvataan kirjoituksessa.

Kesykyhykyn pesimisestä Suomessa talvella 1970—71

MARTTI SOIKKELI

Suomen leveysasteilla vuodenajat rytmittävät lintujen pesintää siten, että lähes kaikki lajit munivat keväällä tai kesällä. Luonnonvaraisista linnuistamme vain käpylinnut aloittavat pesintänsä jo helmi—maaliskuussa.

Kesykyhykellä pesintäkausi on pitkä ja vuosittein se munii 2—3 pesyettä. Muninta alkaa useimmiten maaliskuussa, mutta tammikuultaakin tunnetaan Suomesta kaksi pesälöytöä, molemmat talvelta 1949 (v. HAARTMAN, HILDÉN, LINKOLA, SUOMALAINEN & TENOVUO 1963—66: *Pohjolan linnut värikuvin I*).

Tammikuussa 1971 tavattiin useita kesykyhykyn munapesiä Etelä-Suomessa. Tietooni on tullut yht. 13 pesää 4 paikkakunnalta. Useimmat tiedot on saatu sanomalehdessä esitetyn tiedustelun avulla. Poikasasia kuoriutui vain kahdessa pesässä, mutta nekin kuolivat. Miksi kesykyhykkyt alkoivat pesiä jo talvella?

Pesintähavainnot

Jokioinen, Fiskarsin tehtaas: 3 pesää.

Kaksi pesää löydettiin 28.1. Toiseen munittiin rikkoutuneen tilalle uusi muna 3—8.2. ja toiseen 28.1.—1.2. Toista haudottiin tuloksetta helmikuun lopulle asti.

Kolmannessa pesässä, joka löydettiin 3.2., kuoriutui kaksi poikasta 5—8.2. Yksi poikanen kuoli 10—11.2., toinen 19—23.2. (havainnot teki Sulo Salminen).

Helsinki: yht. 7 pesää.

Jo 5.12. löydettiin Siltasaaresta 2 munan pesä, jota haudottiin 20.12. asti, jolloin pesä peittyi lumeen. Samalla paikalla oli tammikuussa uusi pesä.

Muut neljä pesää löydettiin 20—31.1. ja yksi vielä 24.3. (Erna Buss, hra Huhtanen, Tapani Kuivanen, Olli Raani ja Esko Vääriskoski). Eräissä pesässä kuoriutui n. 8.2. kaksi poikasta, joista toinen eli n. 2 viikkoa ja toinenkin kuoli öisen lumisateen peittämänä 25—26.2.

Tampere: 1 pesä.

26.1. 2 munaa ja lintu pesällä (Aamulehti). *Turku*: 2 pesää.

Munat 25.1. pesässä, 28.1. rikkinäisinä pesän vieressä. Toinen muna aivan tuore. Samaan aikaan toisen pesän vieressä särkyneet muna sisällään 2,8 g ilman ruskaista painanut sikiö (Mikko Jokinen & M. S.).

Useimmat pesät on löydetty siis tammikuun viimeisellä kolmanneksella. Pesissä, joissa kuo-

riutui poikas (Jokioinen, Helsinki), muninta on kuoriutumisasjankohdan ja haudonta-ajan (17 vrk) avulla laskien alkanut jo n. 12.1. Useimmat munat lienee löytymisajankodasta päätellen munittu 20—25.1., mutta ainakin kolmeen pesään munittiin vielä tammi—helmikuun taiteessa.

Munia oli viidessä pesässä 1 ja kahdeksassa 2.

Miksi jo talvella?

Lintujen pesintäkautta kontrolloivat sekä sisäiset että ulkoiset tekijät. Fysiologinen rytmi ei ole kokonaan ulkoisista tekijöistä riippuvainen, vaan osaksi itsenäinen, ja se sallii vain tiettyinä aikoina pesinnän käynnistymisen ulkoisten tekijäin, lähinnä ravinnon, valon ja lämpötilan vaikutuksesta.

Joulukuun 1970 keskilämpötila oli Lounais-Suomessa 0,5—1,0°C normaalia korkeampi. Kuun keskivaiheilla oli joitakin lämpimiä päiviä, mutta kuun viimeinen kolmannes oli normaalia kylmempi samoin kuin oli tammikuun 1971 alkukin. Tammikuun 7—8. pv:n tienoilla keskilämpötilat kohosivat maan eteläosissa nollan yläpuolelle. Poikkeukselliset huippulämpötilat, Lounais-Suomessa yleensä +4...6°C, mitattiin 10—11.1. Sää jatkui lämpimänä aivan kuun viimeisiin päiviin asti, ja kuun keskilämpötila oli 4—4,5°C normaalia korkeampi (Ilmatieteen laitos 1970, 1971: Kuukausikat-saus Suomen ilmastoon).

Vuosien väliset valomäärän erot tiettyinä vuodenaikana riippuvat ennen kaikkea pilvisyydestä. Joulukuussa 1970 pilvisuus oli Etelä-Suomessa jokseenkin normaali, samoin tammikuussa 1971. Tammikuun kylminä alkupäivinä Etelä-Suomessa oli kolme aurinkoista päivää. Lämpimien päivien aikaan sää oli 11.1. Etelä-Suomessa aurinkoinen ja vielä kahtena seuraavanakin päivänä aurinko paistoi mm. Tikkurilassa 2.0 ja 0.4 t ja Jokioisissa 1.4 ja 4.4 t. Tämän jälkeen päivänpaistetta saatiin hiukan 17. pnä ja sitten vasta kuun lopussa sään kylmettyä (Ilmatieteen laitos op.c.).

Tammikuun alussa Etelä-Suomessa oli lunta, joka kuitenkin sään lämmettyä sulii pois.

Linnun munasolun ja munan kehittyminen kestää useita vuorokausia. Koska eräisiin pesiin munittiin jo n. 12.1., munien kehittymisen on täytynyt alkaa useita päiviä aikaisemmin. Läm-

pötilan kohoaminen kävi ympäristön muutok-
sista näihin aikoihin ensin (7—8.1.). Muuta-
man päivän päästä lumi suli pois ja 11.1.
aurinko alkoi paistella. Tosin jo 5—6.1. oli
aurinkoisia pakkaspäiviä, mutta koska näitä
esintyy tammikuussa normaalistikin pesinnän
alkamatta, on lämpötilan jyrkkää nousua pidet-
tävä lopullisena pesinnän laukaisijana. Ravin-
nonsaannin mahdollinen helpottuminen ja pe-
sääainesten paljastuminen lumen sulamisen
vuoksi eivät voineet kiihdyttää pesintätoimia
ensimmäisten munien alkaessa kehittyä, mutta
myöhempien munijoitten ärsykesummassa niil-
lä, samoin kuin auringonpaisteella 11—13.1.,
on saattanut olla osuutensa. Pesänrakennus-
toiminnot eivät kaikissa tapauksissa joko vä-
häisen motivaation tai aineiden puutteen vuok-
si ole olleet vilkkaat, sillä molemmat Turussa
näkemäni pesät olivat vain muuttaman harvan
risun kehystämiä kuoppia ulostekasoissa par-
vekkeella.

Myös joulukuun alussa 1970 Helsingissä ha-
vaittua pesintää edelsi marraskuun jälkipuolis-
kon lämpimyyt. Esim. Kaisaniemessä 13—28.11.
vuorokauden keskilämpötilat olivat useimmiten
+2...4°. Samaan aikaan kuun alkupuolella
satanut, vuodenaikaan nähden vahva lumipeite
suli pois. Aurinkoisia päiviä sattui tähän läm-
pimään kauden vain yksi (Ilmatieteen laitos
op.c.), joten valomäärän lisääntymisellä ei tässä
tapauksessa voine olla osuutta etenkin, kun
päivät tähän vuodenaikaan vielä lyhenee.

Todennäköisesti kesykyhykyn pesintä keski-
talvella 1970—71 on ollut yleisempää kuin tie-
dossa olevat havainnot viittaavat. Kuitenkin
se oli vain luonnon tulokseton kokeilu, joka

osoittaa, että kesykyhyky olisi ajallisesti pesin-
nässään mukautuvainen, jos vain ympäristön
olosuhteet sallisivat pesintäkauden aloittamisen
varhain alkuvuodesta. Yleisesti tunnettu kyyh-
kylintujen pesimäkauden pituus on yhteydessä
siihen erikoispiirteeseen, että kyyhkyt ruokki-
vat poikasiaan ns. kupumaidolla eivätkä siksi
ole riippuvaisia mistään vain tietynä vuoden-
aikana saatavilla olevasta, poikasille sopivasta
ravinnosta.

Summary: Winter nesting of the Domestic Pigeon in 1970—71 in Finland.

In the winter of 1970—71 13 nests of the Do-
mestic Pigeon were found. Two earlier notes
are mentioned in Finnish literature. Laying
began in the majority of nests in the last third
of January. One nest, however, contained two
eggs in December.

The major causes accounting for this winter
breeding, which was much more common than
usual, were probably high temperatures, about
+4...6°C, in the second week of January.
The mean temperature for January was 4—
4.5°C higher than the long term average tem-
perature for that month. Another cause con-
tributing to the breeding might be the thin snow
cover — for the majority of January there
was little or no snow in southern Finland. And
thirdly, in addition to the high temperatures
there were days with quite a lot of sunshine
which is uncommon on warm winter days in
Finland.

Pesivä kalatiirapopulaatio tehdashallin katolla

TUOMO HAKALA & MIKKO JOKINEN

Lintujen sopeutumista urbaaniin ympäristöön
on selvitelty jonkin verran ornitologisessa kir-
jallisuudessa. Varsinkin loppulintujen esiinty-
minen kaupungeissa ja tämän ilmiön tausta on
ollut tutkimusten kohteena (Took 1955,
GOETHE 1960). Tiiroista ei kuitenkaan ole
tällaisia havaintoja, joten seuraavalla havain-
nolla, joka koskee kalatiiran *Sterna hirundo*
pesintää Tampereen kaupunkialueella sijaitse-
valla tehdasalueella, lienee laajempaakin mie-
lenkiintoa.

Pesimäpaikka

Tiirat olivat valinneet pesimäpaikakseen Rau-
ma-Repola Oy:n Lokomon tehtaiden v. 1960
valmistuneen huoltokorjaamorakennuksen ka-
ton. Tiedot lintujen pesinnän alkamisesta ovat
niukat. Tehtaan henkilökunnan mukaan tiirat
ovat olleet paikalla jo 1960-luvun puolivälistä,

todennäköisimmin vuodesta 1966 saakka. Orni-
tologien tekemiä havaintoja tehdasalueen yllä
lentelevistä tiiroista on vasta vuosisilta 1969—
71. Kävimme kesällä 1971 kahdesti paikalla ja
varmistuimme pesinnästä.

Huoltokorjaamohallin kattotasanne on noin
10 m korkea, 60 m pitkä ja 10 m leveä. Vastaa-
vanlaisia paikkoja oli alueella muitakin, mutta
niillä ei tiiroja tavattu. Kattotasanne on pääl-
lystetty karkealla hiekalla ja sitä ympäröi 30
cm korkea reunus. Kaksi reunuksen korkuista
väliseinää jakaa kattotasanteen kolmeen yhtä
suureen osaan. Ainoat kohoumat ovat reunuk-
set, väliseinät ja kolme noin metrin paksuista
ilmanvaihtoputkea. Parissa kohden mättäänä
esiintyvä katkera maksaruoho *Sedum acre* muo-
dosta ainoan kasvillisuuden. Sitä ei kuiten-
kaan ollut käytetty pesien rakennusaineena,
vaan pesät olivat paljaita kuoppia kattohie-
kassa.